

PATVIRTINTA
Vilniaus lopšelio-darželio „Drugelis“
direktoriaus 2025 m. sausio 2 d.
įsakymu Nr. V-1C

VILNIAUS LOPŠELIO-DARŽELIO „DRUGELIS“ APSAUGOS NUO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE ĮGYVENDINIMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įgyvendinimo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) nustato smurto rūšis ir jo atpažinimo kriterijus, pasekmes asmens fizinei, psichikos, dvasinei, moralinei ar socialinei sveikatai ir raidai, darbuotojų veiksmus įtarus, kad asmuo galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, keitimosi asmens duomenimis, susijusiais su smurtu artimoje aplinkoje, procedūrą bei smurtą artimoje aplinkoje patyrusių ar patiriančių pavojų dėl smurto artimoje aplinkoje asmenų ir susijusių asmenų asmens duomenų rūšis. Aprašo tikslas – kaip galima anksčiau atpažinti asmenį, kuris galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, ir imtis būtinų veiksmų užkirsti kelią bet kokių smurto apraiškų pasikartojimui.

2. Apraše vartojamos sąvokos:

- **Artima aplinka** – aplinka, kurią sudaro asmenys, siejami arba praeityje sieti santuokiniais, partnerystės, svainystės, giminystės ar kitais artimais ryšiais, taip pat asmenys, kartu gyvenantys ir tvarkantys bendrą ūkį;

- **Pagalba smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančiam asmeniui ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusiam asmeniui** – informacija, konsultacijos ir (ar) paslaugos, teikiamos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančiam asmeniui ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusiam asmeniui, atsižvelgiant į smurto artimoje aplinkoje pobūdį, dėl šio smurto atsiradusius jo poreikius, taip pat ir individualius poreikius;

- **Smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo** – asmuo, prieš kurį panaudotas smurtas artimoje aplinkoje, taip pat vaikas, tapęs smurto artimoje aplinkoje liudininku, ir (ar) vaikas, gyvenantis artimoje aplinkoje, kurioje buvo smurtauta;

- **Smurtas artimoje aplinkoje** – artimoje aplinkoje veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, turtinę ir (ar) neturtinę žalą;

- **Smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantis asmuo** – asmuo, keliantis pagrįstą įtarimą, kad gali panaudoti smurtą artimoje aplinkoje;

- **Smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantis asmuo** – asmuo, prieš kurį, pagrįstai įtariama, gali būti panaudotas smurtas artimoje aplinkoje;

- **Specializuota kompleksinė pagalba** – pagalba smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims, kurią organizuoja, koordinuoja ir (ar) teikia specializuotos kompleksinės pagalbos centrai, kaip tai nustatyta Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo 14 straipsnyje;

- **Specializuotos kompleksinės pagalbos centras** – Lietuvos Respublikoje ar kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje arba kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigęs viešasis juridinis asmuo ar jo padalinys, kuriam Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo 16 straipsnyje nustatyta tvarka suteikta teisė teikti specializuotą kompleksinę pagalbą

smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims.

3. Kitos Apraše naudojamos sąvokos tapatinamos su Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatyme, 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (toliau – Reglamentas).

4. Aprašas taikomas visiems įstaigos darbuotojams, kurie gauna informacijos apie asmenis, patyrusius smurtą artimoje aplinkoje, arba asmenis, kurie patiria smurto artimoje aplinkoje pavojų.

II SKYRIUS

SMURTO FORMOS IR SMURTO ATPAŽINIMO KRITERIJAI

5. Išskiriamos šios smurto prieš asmenį formos: fizinis, psichologinis, seksualinis, ekonominis smurtas ir vaiko nepriežiūra. Gali būti naudojamas vienos formos smurtas, tačiau dažniausiai pasitaiko keleto jų kombinacija, pvz., seksualinis smurtas naudojamas kartu su fiziniu ir psichologiniu smurtu. Smurtą artimoje aplinkoje galima atpažinti ne iš vieno, o iš kelių kriterijų, todėl būtina įvertinti smurto artimoje aplinkoje kriterijų visumą.

6. **Fizinis smurtas** gali pasireikšti:

- 6.1. smūgiavimu, daužymu, spardymu, stumdymu;
- 6.2. mušimu („tekšnojimu“, „pliaukšėjimu“ įvairiais daiktais (pvz.: ranka, diržu, batu ir pan.);
- 6.3. purtymu, žnaibymu, draskymu, kandžiojimu;
- 6.4. tampymu už plaukų ar ausų;
- 6.5. smaugimu, kankinimu (pvz.: vertimu ilgą laiką stovėti nepatogioje padėtyje, karštyje ar šaltyje; vaiko burnos plovimu muilu ir pan.);
- 6.6. uždarymu ir laikymu tamsoje (pvz.: rūsyje, spintoje ir pan.);
- 6.7. deginimu (cigarečių gedinimo žymės, kitų įkaitintų daiktų nudeginimai ant kūno), plikymu vandeniu, badymu;
- 6.8. ginklų ar kitų žalojančių daiktų naudojimu, t. y. tai, kas sukelia fizinį skausmą ir jį žaloja;
- 6.9. kitais tyčiniaisiais fiziniais veiksmais, sukeliančiais skausmą, darančiais žalą arba keliančiais pavojų asmens gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui.

7. Fizinis smurtas gali būti vienkartinis įvykis arba pasikartojantys, ilgą laiką besitęsiantys veiksmai. Fizinio smurto sukelta fizinė žala gali varijuoti nuo lengvo nubrozdinimo, mėlynių iki kaulų lūžių ar net gyvybei grėsmingų sužalojimų. Dažniausiai fizinis smurtas palieka žymes ant asmens kūno, tačiau neretai apie patirtą traumą galima spręsti iš asmens elgesio ar emocijų.

8. Fizinio smurto atpažinimo kriterijai:

8.1. fiziniai požymiai:

8.1.1. mėlynės arba kraujosruvos (pavienės ar daugybinės vienoje ar keliose vietose), panašaus dydžio, gali būti įvairių daiktų formų (virvės, diržo ir pan.), suaugusio įkandimo (dantų) žymės. Jos gydomos keičiasi nuo raudonos (0–2 dienų) – mėlynos (2–5 dienų) – žalsvos (5–7 dienų) – geltonos (7–10 dienų) – rudos (10–14 dienų) spalvos ir po 2–4 savaičių pranyksta;

8.1.2. nudeginimai (pavieniai ar daugybiniai), nuplikymai įvairiose (matomose ar (ir) nepastebimose) kūno vietose, neturintys pagrįsto paaiškinimo;

8.1.3. nušalimai (sutinusios, paraudusios kojos ar rankos), kuriems nėra pagrįsto paaiškinimo;

8.1.4. įdrėskimai, įpjovimai, nubrozdinimai ar randai, kuriems nėra įtikinamo paaiškinimo ar paaiškinimas nepagrįstas;

8.1.5. burnos ertmės, pilvo ir krūtinės ertmės sužalojimai (kepenų, blužnies), kai tai nesusiję su medicinine būkle ar nėra patvirtinta sunkia netyčine trauma, įgimtomis priežastimis;

8.1.6. stuburo sužalojimo požymiai (slankstelių pažeidimai, kaklo sužalojimas), kaukolės ertmės, kitų kaulų lūžiai (pavieniai ar daugybiniai), kai tai nesusiję su vaiko medicinine būkle (pvz.: trapių kaulų sindromu) ar netyčine sunkia trauma, nėra paaiškinimo arba jis nepagrįstas;

8.1.7. tinklainės kraujosruvos ar akių sužalojimai, kai tai nesusiję su medicinine būkle ar nėra patvirtinta sunkia netyčine trauma, įgimtomis priežastimis. Matomos kraujosruvos akių tinklainėse, dusimas, vėmimas yra sukrėsto vaiko sindromo pagrindiniai požymiai, kai vaikas labai stipriai kratomas, purtomas suaugusiojo; dažniausiai šį sindromą patiria kūdikiai iki 1 metų, tačiau jis gali pasitaikyti iki 2 metų amžiaus vaikams;

8.2. emociniai ir elgesio požymiai:

8.2.1. nerimastingumas, baimingumas;

8.2.2. tam tikrų asmenų, vietų baimė (pvz.: bijo tam tikrų suaugusiųjų, bijo grįžti namo);

8.2.3. savęs nuvertinimas (pvz.: sako, kad jis nevykėlis, jam nepavyks atlikti užduočių);

8.2.4. perdėtas nuolankumas, paklusnumas;

8.2.5. agresyvumas (pvz., muša ar spardo savo augintinį arba tam tikrą asmenį);

8.2.6. nuotaikų kaita, impulsyvios reakcijos (pvz.: greitai įniršta, tranko daiktus ir staiga ima juoktis);

8.2.7. prislėgtumas (pvz.: nesišypso, nesijuokia);

8.2.8. padidintas jautrumas aplinkos dirgikliams (pvz.: išsigąsta staigių kito asmens judesių, netikėtų garsų);

8.2.9. nemiga (pvz.: negali užmigti, sapnuoja košmarus);

8.2.10. valgymo sutrikimai;

8.2.11. atsiribojimas (pvz.: nenori įsitraukti į bendrą grupės / klasės veiklą, nebendrauja su kitais vaikais, lieka nuošalyje);

8.2.12. probleminis ir (ar) provokuojantis elgesys grupėje ar klasėje (pvz.: tyčia pažeidinėja taisykles, vagia, vartoja alkoholį);

8.2.13. vengiantis elgesys kasdienėje veikloje (pvz.: atsisako iki tol mėgtos veiklos);

8.2.14. nenoras eiti mokyklą, stipriai suprastėję ugdymosi / mokymosi pasiekimai;

8.2.15. vengimas persirengti kūno kultūros pamokose, oro sąlygas neatitinkančių drabužių nešiojimas (tai gali būti bandymas slėpti mėlynės ar kitus kūno sužalojimus);

8.2.16. kitais asmens elgesio ar emocijų pokyčiais.

9. Psichologinis smurtas gali pasireikšti:

9.1. asmens atstūmimu, kai artimi asmenys įvairiais būdais ir priemonėmis demonstruoja, kad jis yra nemylimas ir nepageidaujamas:

9.1.1. grubia kritika, menkinimu, „etikečių klįjavimu“;

9.1.2. plūdumu, keikimu;

9.1.3. šaukimu;

9.1.4. žeminimu, menkinimu;

9.1.5. erziniu ir šaipymusi iš jo protinių galių ar fizinės išvaizdos;

9.1.6. demonstruojamos meilės, dėmesio ar prisilietimų atmetimu;

9.1.7. fiziniu ar emociniu vaiko apleistumu;

9.1.8. išskyrimu / atskyrimu nuo likusios šeimos dalies;

9.1.9. varymu iš namų;

9.1.10. neįleidimu į namus, prisidengiant disciplinos tikslais ar baudimu;

9.2. vaiko ignoravimu, kai suaugusieji dėl savo emocinių ar kitokių problemų (pvz.: psichikos sutrikimo, alkoholio vartojimo ar kt.) nėra pajėgūs atliepti vaiko emocinių poreikių, negali parodyti vaikui prieraišumo ar rūpintis juo, nesidomi vaiku, nesuteikia jam švelnumo ar nepripažįsta vaiko buvimo; suaugusieji fiziškai yra šalia vaiko, tačiau emociškai jie nėra prieinami:

9.2.1. nenuoseklus suaugusiojo atsakas ar jo nebuvimas į vaiko siekį užmegzti kontaktą;

9.2.2. nesirūpinimas vaiko fiziniais, socialiniais ir emociniais poreikiais;

9.2.3. nesidomėjimas vaiko interesais, veikla, mokyklos reikalais, draugais, jų nepripažinimas;

9.2.4. nelaikymas vaiko savu, jo nepripažinimas;

9.2.5. neužtikrinimas vaikui medicininės priežiūros, saugios, švarios aplinkos;

9.2.6. negebėjimas ar menkos pastangos apsaugoti vaiką nuo pavojingų ar žalingų jam situacijų;

9.3. vaiko terorizavimu, kai suaugusieji grasina, šaukia ar keikia vaikus, išskiria vieną vaiką iš kitų jį kritikuodami, bausdami ar išjuokdami, baugina fizine žala, palikimu ar net mirtimi:

9.3.1. perdėtu vaiko erzinimu, šaipymusi, rėkimu, keikimu;

9.3.2. grasinimu, vaiko arba kitų bauginimu, gąsdinimu vaiko akivaizdoje;

9.3.3. nenusipėjimu, nepagrįstu ir ekstremaliai intensyviu emocijų išliejimu ant vaiko;

9.3.4. žodiniiais suaugusiojo grasinimu sužaloti vaiką, save ar kitus;

9.3.5. priešišku kitiems šeimos nariams;

9.3.6. nenuoseklių ir nepagrįstų reikalavimų vaikui kėlimu;

9.3.7. vaiko pašiepimu ir menkinimu kitų akyse;

9.3.8. grasinimu atskleisti asmeninę ar trikdančią informaciją apie vaiką;

9.4. vaiko izoliavimu, kai suaugusieji riboja vaiko galimybes įsitraukti / dalyvauti įvairiose veiklose kartu su bendraamžiais, atiboja vaiką nuo jo raidai būtinos emocinės, socialinės stimuliacijos:

9.4.1. vaiko palikimu vieno ar be priežiūros ilgą laiką;

9.4.2. draudimu vaikui bendrauti su bendraamžiais ar draugais;

9.4.3. vaiko atskyrimu nuo įvairios jam būtinos emocinės ir socialinės aplinkos;

9.4.4. reikalavimu vaikui nuolat būti namuose / kambaryje;

9.4.5. vaiko atiboju nuo žaidimų su bendraamžiais ir jų džiuginančių veiklų;

9.4.6. draudimu vaikui dalyvauti renginiuose, bendraamžių ar šeimos susitikimuose, šventėse;

9.4.7. pernelyg griežtomis bausmėmis už vaiko amžiui įprastą elgesį;

9.4.8. vaiko skatinimu atsisakyti draugų ar socialinių kontaktų, kvietimų;

9.4.9. per didelę vaiko atstovų pagal įstatymą globa ir atsargumu, dėl kurio ribojamas vaiko patyrimas ir mokymasis;

9.5. vaiko socialiniu tvirkinimu, kai suaugusieji palaiko, pritaria ar skatina vaiko dalyvavimą nusikalstamoje ar vaiko amžiaus neatitinkančioje veikloje, leidžia stebėti žiaurų elgesį su gyvūnais, žiūrėti netinkamo seksualinio turinio vaizdus:

9.5.1. vaiko skatinimu ar apdovanojimu už neetišką ar nelegalų elgesį (pvz.: vagystes, melavimą, tyčiojimąsi);

9.5.2. vaiko skatinimu užsiimti prostitucija;

9.5.3. psichoaktyviųjų medžiagų parūpinimu vaikui arba jų vartojimu kartu su vaiku;

9.5.4. leidimu ar skatinimu įsitraukti į veiklas, kurios yra žalingos sau pačiam ar kitiems (pvz., lošimus);

9.6. vaiko išnaudojimu / eksploatavimu, kai suaugusieji manipuliuoja vaiku ar verčia jį dalyvauti veiklose, neatitinkančiose vaiko raidos etapo ir poreikių, deleguoja jo amžiaus neatitinkančią atsakomybę:

9.6.1. vaiko raidos lygį, galimybes ir pajėgumą viršijančiais suaugusiųjų lūkesčiais;

9.6.2. vaiko vertimu dalyvauti jam nenorimoje veikloje be pagrįstos priežasties;

9.6.3. vaiko amžiaus neatitinkančiu reikalavimu prižiūrėti / rūpintis tam tikrais asmenimis;

9.6.4. vaiko kaltinimu, gėdinimu, smerkimu dėl kitų elgesio (pvz., tam tikro asmens girtavimo);

9.6.5. pernelyg aukštais lūkesčiais namų ruošos ar kasdienių pareigų vykdymo srityje;

9.6.6. unikalių vaiko temperamento ir asmenybės savybių neigimu ir kita.

10. Psichologinis smurtas – sunkiausiai atpažįstama ir nustatoma smurto prieš asmenį forma, nes ji nepalieka žymių ant kūno, jo pasekmės pasireiškia tik vėliau, be to, sunku nustatyti ribą tarp vaiko auklėjimo (nuolatinio būgštavimo dėl vaiko laisvalaikio, jo vertimo užsiimti tam tikra veikla ar pan.) ir smurto. Psichologiniam smurtui priskirtinas pastovus vaiko poreikių netenkinimas, nuolatinis vaiko atstovų pagal įstatymą bendravimo su vaiku pobūdis, kuris žalojančiai veikia vaiko asmenybę ir trikdo visavertę jo asmenybės raidą.

11. Psichologinio smurto atpažinimo kriterijai:

11.1. vaiko emociniai ir elgesio požymiai:

- 11.1.1. perdėtas meilumas, lipšnumas su mažai pažįstamais žmonėmis;
- 11.1.2. pasitikėjimo savimi stoka, nerimastingumas, perdėtas atsargumas;
- 11.1.3. artimo ryšio su vaiko atstovais pagal įstatymą stoka (pvz., nesidžiaugia, kai vaiko atstovai pagal įstatymą ateina pasiimti iš ugdymo įstaigos);
- 11.1.4. agresyvumas kitų vaikų ar gyvūnų atžvilgiu;
- 11.1.5. vaiko amžiaus neatitinkančios žinios, kalba, elgesys (per daug suaugęs arba pernelyg vaikiškas);
- 11.1.6. sunkumai valdyti stiprias emocijas, jų proveržius;
- 11.1.7. atsiribojimas / atsitraukimas nuo tam tikro asmens;
- 11.1.8. baimė, neapykanta tam tikro asmens atžvilgiu;
- 11.1.9. socialinių įgūdžių stoka, mažai draugų;
- 11.1.10. emocinis nebrandumas (lyginant su bendraamžiais);
- 11.1.11. mikčiojimas, apsunkinta kalba;
- 11.1.12. psichosomatiniai skundai (galvos, pilvo skausmai, pykinimas);
- 11.1.13. nevalingas šlapinimasis ir tuštinimasis;
- 11.1.14. depresija, uždarumas;
- 11.1.15. save žalojantis elgesys: alkoholio vartojimas, pjaustymasis, suicidiniai bandymai;

11.2. psichologinį smurtą prieš vaiką padeda atpažinti suaugusiųjų, psichologiškai smurtaujančių prieš vaiką, elgesio požymiai:

- 11.2.1. nepagarbos vaikui demonstravimas;
- 11.2.2. negatyvūs pasisakymai apie vaiką;
- 11.2.3. emocijų vaiko atžvilgiu nerodymas, vengimas vaiką paliesti, apkabinti;
- 11.2.4. nesirūpinimas medicininiais vaiko poreikiais;
- 11.2.5. vaiko pravardžiavimas, viešas jo žeminimas;
- 11.2.6. nuolatiniai grasinimai vaikui sukelti fizinę žalą arba vaiko vertimas stebėti kaip smurtaujama prieš jo mylimą asmenį ar gyvūną;
- 11.2.7. nerealistinių lūkesčių vaiko atžvilgiu puoselėjimas;
- 11.2.8. vaiko išnaudojimas namuose kaip tarno ar tam tikro asmens mažesniems vaikams prižiūrėti;

11.2.9. vaiko įtraukimas į „suaugusiųjų reikalus“, pvz.: skyrybas, tam tikrų asmenų tarpusavio konfliktus.

12. **Seksualinis smurtas** prieš vaiką gali pasireikšti:

- 12.1. seksualiniais santykiais su prasiskverbimu (analiniais, vaginaliniais, oraliniais);
- 12.2. daiktų kišimu į lytinius organus;
- 12.3. vaiko glostymu, lietim, bučiavimu, masturbavimu siekiant seksualiai pasitenkinti;
- 12.4. vertimu glostyti ar masturbuoti tam tikrą asmenį, bučiuoti, čiulpti, kandžioti jo lytinius organus;
- 12.5. lytinių organų demonstravimu vaikui;
- 12.6. vertimu ar siūlymu vaikui nusirenginėti, masturbotis tam tikro asmens akivaizdoje;

- 12.7. vaiko įtraukimu į pornografinę veiklą ar prostituciją;
- 12.8. seksualinio pobūdžio kalbomis su vaiku, nepadorių gestų, pornografinio turinio medžiagos demonstravimu vaikui siekiant seksualinių tikslų.
- 13. Seksualinio smurto atpažinimo kriterijai:
 - 13.1. fiziniai požymiai:
 - 13.1.1. nėštumas;
 - 13.1.2. lytiniu keliu plintančios infekcijos;
 - 13.1.3. poodinės kraujosruvos, nubrozdinimai išorinių lytinių organų, krūtų, sėdmenų, vidinių šlaunų paviršių srityje, kurių negalima paaiškinti atsitiktine trauma;
 - 13.1.4. nepaaiškinamas kraujavimas iš išorinių lytinių organų, makšties;
 - 13.1.5. patinimai, skausmas, niežėjimas analinėje ar išorinių lytinių organų srityje;
 - 13.1.6. skausmingas šlapinimasis;
 - 13.1.7. sunkumai sėdint ar vaikstant;
 - 13.1.8. suplėšyti, dėmėti ar kruvini drabužiai;
 - 13.1.9. sutrikęs miegas, valgymo sutrikimai;
 - 13.2. emocijų ir elgesio požymiai:
 - 13.2.1. nuolatinis savo genitalijų lietimasis, trynimasis (net iki skausmo);
 - 13.2.2. viešas masturbavimasis, nesiliaujantis net ir vaiką sudrausminus;
 - 13.2.3. vaiko amžiaus neatitinkančios seksualinės žinios, atviras įvairių seksualinių dalykų klausinėjimas (net ir nepažįstamų žmonių);
 - 13.2.4. seksualinio turinio žaidimai; žaidžiant demonstruojama agresija, priešiškumas savo arba priešingai lyčiai;
 - 13.2.5. lytinio akto su kitais vaikais, gyvūnais ar žaislais imitavimas;
 - 13.2.6. daiktų kišimas sau ar kitiems į vaginą, užpakalį;
 - 13.2.7. nusirenginėjimas nuogai arba įkyrūs prašymai, kitų nurenginėjimas;
 - 13.2.8. savo kūno gėdijimasis / nekentimas / bjaurėjimasis juo;
 - 13.2.9. suaugusiojo lietimasis, „gundymas“, įmantrus, provokuojantis elgesys;
 - 13.2.10. vengimas nusirengti prie kitų žmonių (pvz., per kūno kultūros pamokas);
 - 13.2.11. susivaržymas, susikaustymas, įtampa judant, žaidžiant, sportuojant;
 - 13.2.12. įtampa, sustingimas, baimė būti suaugusių žmonių liečiamu, keliamu, apkabinamu, sodinamu ant kelių;
 - 13.2.13. tam tikrų konkrečių vietų baimė, vengimas (pvz.: vonios ar tualetų kambario, tamsių vietų);
 - 13.2.14. seksualinio turinio detalių, simbolių piešimas;
 - 13.3. vaikams, patiriantiems seksualinį smurtą, gali pasireikšti ir kiti, nespecifiški požymiai, kurie galimi ir esant kitokio pobūdžio problemoms:
 - 13.3.1. pernelyg nuolankus, paklusnus elgesys;
 - 13.3.2. socialinių kontaktų vengimas, izoliacija;
 - 13.3.3. nesidomėjimas iki tol mėgta veikla;
 - 13.3.4. artumo, intymumo, fizinio kontakto baimė;
 - 13.3.5. dėmesio koncentravimo sunkumai;
 - 13.3.6. nepasitikėjimas suaugusiais;
 - 13.3.7. konkrečių asmenų baimė ar baimė likti vienam su tam tikru asmeniu;
 - 13.3.8. depresija, suicidiniai bandymai;
 - 13.3.9. agresyvus elgesys;
 - 13.3.10. apetito sutrikimai;
 - 13.3.11. miego sutrikimai, naktiniai košmarai, baimė eiti miegoti;
 - 13.3.12. regresyvus elgesys;
 - 13.3.13. piktnaudžiavimas psichoaktyviomis medžiagomis. raidos

14. Seksualinis elgesys yra normali vaiko raidos dalis. Tam, kad būtų galima įtarti / atpažinti seksualinį smurtą prieš vaiką, yra svarbu žinoti vaikų seksualumo raidą ir skirtingiems vaiko etapams būdingą seksualinį elgesį.

15. Nepriežiūra gali pasireikšti:

16.1. fiziniu apleistumu: nesirūpinama vaiko maistu (ar jis nemaitinamas), apranga, higiena (pvz.: verčiamas vaikščioti purvinais, prasmirdusiais drabužiais), fizine sveikata (pvz.: ne pagal vaiko fizines jėgas skiriami namų ruošos darbai, susirgus nekviečiamas gydytojas, neperkami vaistai), saugia aplinka (pvz.: vaikas išvežamas iš namų, paliekamas mokykloje po darbo valandų, gyvena šaltuose namuose, paliekamas ilgą laiką be suaugusiųjų priežiūros);

16.2. emociniu apleistumu: netenkinami vaiko psichologiniai poreikiai (pvz.: nebendraujama su vaiku, nesidomima jo interesais);

16.3. socialiniu apleistumu: nesirūpinama vaiko išsilavinimu, socializacija.

17. Nepriežiūros atpažinimo kriterijai:

17.1. vaikas per menkai lyginant su savo bendraamžiais fiziškai išsivystęs (pvz., mažo svorio, ūgio), kai tam nėra medicininių priežasčių;

17.2. netvarkinga vaiko išvaizda – murzinas, purvini drabužiai, suplyšusi avalynė;

17.3. vaiko apranga neatitinkanti sezono, oro sąlygų;

17.4. vaiko dantys išgedę ir netaisomi, negydomos burnos ertmės ligos;

17.5. vaikas mieguistas, sunkiai susikaupia, apatiškas;

17.6. vaikas nuolat alkanas, vagiliauja maistą;

17.7. vaikas neturi būtinausių mokyklinių priemonių;

17.8. vaikas gali vagiliauti įvairius daiktus iš mokyklos, grupės / klasės vaikų;

17.9. vaikas nereguliariai lanko mokyklą, vaiko teisėti atstovai pagal įstatymą nesilaiko, pažeidžia mokyklos vidaus tvarkos taisykles (pvz.: vaikas pernelyg vėlai / anksti atvedamas, „pamirštama“ jį pasiimti nustatytu laiku; vėluoja į pamokas, praleidžia jas be pateisinamos priežasties);

17.10. vaiką atveda ar pasiima iš mokyklos jam mažai pažįstami, nuolat vis kiti, neblaivūs, netinkamai besielgiantys suaugusieji;

17.11. vaikas pastebimas elgetaujantis, vaikataujantis po pamokų;

17.12. vaikas neturi socialių įgūdžių ar jie nepakankami jo amžiui;

17.13. žemas savęs vertinimas, vaikas – itin paklusnus;

17.14. vaikas turi žalingų įpročių.

18. Smurtas artimoje aplinkoje gali pasireikšti ir kitomis formomis ir (ar) požymiais.

III SKYRIUS

DARBUOTOJŲ VEIKSMAI, KILUS ĮTARIMUI DĖL GALIMO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE

19. Darbuotojo atliekami veiksmai, kai bendraujama su smurtą artimoje aplinkoje patyrusiu asmeniu:

1) išklauso ir užfiksuoja asmens sakomus faktus ir kitas reikšmingas aplinkybes;

2) patikslina, ar teisingai suprato išdėstytas aplinkybes;

3) padėkoja, kad pasitiki juo ir dalinasi informacija;

4) akcentuoja, kad smurtinis elgesys yra nepriimtinas, nepateisinamas jokiais aplinkybėmis;

5) pasiteirauja, ar kreipėsi į policiją, ar ieškojo pagalbos, ar kreipėsi į emocinės paramos linijas;

6) suteikia informaciją apie specializuotos kompleksinės pagalbos centrą (Moterų informacijos centras, tel. Nr. +370 6 5095 216, el. p. skpc@lygus.lt), emocinės paramos linijas (<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/emocine-ir-psichologine-pagalba>).

20. Darbuotojo atliekami veiksmai, kai bendraujama su smurto pavojų artimoje aplinkoje patiriančiu asmeniu:

- 1) išklauso ir užfiksuoja asmens sakomus faktus ir kitas reikšmingas aplinkybes;
- 2) patikslina, ar teisingai suprato išdėstytas aplinkybes;
- 3) padėkoja, kad pasitiki juo ir dalinasi informacija;
- 3) akcentuoja, kad smurtinis elgesys yra nepriimtinas, nepateisinamas jokiais aplinkybėmis;
- 4) pasiteirauja, ar kreipėsi į policiją, ar ieškojo pagalbos, ar kreipėsi į emocinės paramos linijas;

5) suteikia informaciją apie specializuotos kompleksinės pagalbos centrą (Moterų informacijos centras, tel. Nr. +370 6 5095 216, el. p. skpc@lygus.lt), emocinės paramos linijas (<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/emocine-ir-psichologine-pagalba>).

21. Darbuotojas, kuris pagrįstai įtaria smurtą artimoje aplinkoje, turi kaip įmanoma greičiau, tačiau ne vėliau kaip per 24 val. nuo informacijos sužinojimo, informuoti įstaigos vadovą apie įtariamą atvejį ir pateikti visą turimą ir žinomą informaciją.

22. Direktorius, gavęs informaciją apie įtariamą smurto artimoje aplinkoje atvejį, nedelsiant įvertina visas žinomas aplinkybes ir priima sprendimą dėl informavimo specializuotą kompleksinės pagalbos centrą apie smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantį asmenį, o apie smurtą patyrusį asmenį – specializuotos kompleksinės pagalbos centrą ir policiją.

23. Direktoriui, priėmus sprendimą informuoti specializuotą kompleksinės paramos centrą ar policiją, apie tai informuojamas smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantis asmuo ar smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo.

24. Informacija apie įstaigos vykdomą asmens duomenų tvarkymą duomenų subjektams (ar jų atstovams) pateikiama pagal patvirtintą formą (Priedas Nr. 3) pasirašytinai arba elektroniniu paštu, ar per įstaigos naudojamą elektroninį dienyną bei skelbiama įstaigos interneto svetainės skiltyje „Asmens duomenų apsauga“.

25. Specializuotos kompleksinės pagalbos centrui ir policijai, pateikiami šie smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio asmens ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusio asmens duomenys: vardas, pavardė, telefono ryšio numeris, elektroninio pašto adresas. Jeigu smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantis asmuo ar smurtą patyręs asmuo yra nepilnametis, specializuotam kompleksinės pagalbos centrui ir policijai perduodami ir šio nepilnamečio atstovo pagal įstatymą asmens duomenys (atstovo pagal įstatymą vardas, pavardė, telefono ryšio numeris, elektroninio pašto adresas, nepilnamečio vardas, pavardė).

26. Pranešimas specializuotos kompleksinės pagalbos centrui rengiamas pagal Aprašo priedo Nr. 1 formą (jeigu asmuo yra pilnametis) arba Aprašo priedo Nr. 2 formą (jeigu asmuo yra nepilnametis).

27. Paruoštas pranešimas gavėjams siunčiamas apsaugotas slaptažodžiu, kuris sudarytas iš bent 8 ženklų (didžiųjų ir mažųjų raidžių, skaičių ir specialiųjų simbolių). Slaptažodis adresatui perduodamas atskirai, jeigu įmanoma kitomis ryšio priemonėmis (pavyzdžiui, pranešimas siunčiamas el. paštu, slaptažodis perduodamas telefonu). Jeigu neįmanoma slaptažodžio perduoti kitomis ryšio priemonėmis, gali būti perduodamas ta pačia priemone, tačiau skirtingais pranešimais (pavyzdžiui, pranešimas išsiunčiamas el. paštu, po kurio laiko sukuriamas atskiras el. pašto pranešimas su slaptažodžiu). Šiuo atveju turėtų dalyvauti du įstaigos darbuotojai (iš kurių vienas įstaigos vadovas), kurie įsitikintų, jog siunčiama tinkamam gavėjui. Šios nuostatos su būtiniais pakeitimais taikomos ir korespondencijai tarp duomenų valdytojo darbuotojų.

28. Informacija apie asmenis patyrusius smurtą artimoje aplinkoje arba asmenis, kurie patiria smurto artimoje aplinkoje pavojų, įskaitant jų asmens duomenis, gali būti žinoma tik tiems darbuotojams, kuriems būtina tokią informaciją žinoti, t. y. darbuotojui, kuris gavo informaciją apie įtariamą smurtą artimoje aplinkoje, įstaigos vadovui bei raštinės darbuotojui tiek, kiek būtina dokumentų parengimui, išsiuntimui bei jų saugojimui teisės aktuose nustatyta tvarka.

IV SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

29. Šis Aprašas atnaujinamas (peržiūrimas, keičiamas, papildomas, rengiamas naujas) ne rečiau kaip kartą per metus arba pasikeitus teisės aktams, kurie reglamentuoja smurto artimoje aplinkoje prevenciją.

30. Įstaigos darbuotojai su Tvarkos aprašo nuostatomis bei jų pakeitimais supažindinami pasirašytinai.

31. Darbuotojas, kuris pagrįstai įtarė smurtą artimoje aplinkoje, privalo duomenų apsaugos pareigūną informuoti el. paštu rastine@drugelis.vilnius.lm.lt apie šio Aprašo taikymo praktiką bei pateikti pasiūlymus dėl tvarkos tobulinimo.

Specializuotos kompleksinės pagalbos centrui
El. p. skpc@lygus.lt

**PRANEŠIMAS APIE SMURTĄ ARTIMOJE APLINKOJE PAVOJŲ PATIRIANTĮ AR
SMURTĄ ARTIMOJE APLINKOJE PATYRUSĮ ASMENĮ**

Vilniaus lopšelis-darželis „Drugelis“, vadovaujantis Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo 13 str., 3, 4 d., informuoja apie smurtą artimoje aplinkoje patyrusį ar smurtą artimoje aplinkoje patiriantį asmenį.

Smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusio asmens vardas, pavardė	
Smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusio asmens kontaktiniai duomenys, kuriais galima susisiekti: telefono ryšio numeris ir (ar) el. pašto adresas	
Trumpas įvykio/situacijos apibūdinimas	

Informaciją pateikusio subjekto kontaktai:

Vardas Pavardė

Parašas

Specializuotos kompleksinės pagalbos centrui
El. p. skpc@lygus.lt

**PRANEŠIMAS APIE SMURTĄ ARTIMOJE APLINKOJE PAVOJŲ PATIRIANTĮ AR
SMURTĄ ARTIMOJE APLINKOJE PATYRUSĮ ASMENĮ**

Vilniaus lopšelis-darželis „Drugelis“, vadovaujantis Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo 13 str., 3, 4 d., informuoja apie smurtą artimoje aplinkoje patyrusį ar smurtą artimoje aplinkoje patiriantį asmenį.

Smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusio vaiko vardas, pavardė	
Vaiko atstovo pagal įstatymą vardas ir pavardė	
Vaiko atstovo pagal įstatymą kontaktiniai duomenys: telefono ryšio numeris ir (ar) el. pašto adresas	
Trumpas įvykio/situacijos apibūdinimas	

Informaciją pateikusio subjekto kontaktai:

Vardas Pavardė

Parašas

INFORMACIJA DĖL ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO

1. Duomenų valdytojas:

Istaigos pavadinimas:	Vilniaus lopšelis-darželis „Drugelis“
Adresas:	Rinktinės g. 28A, LT-09315 Vilnius
Juridinio asmens kodas:	190017071
El. paštas:	rastine@drugelis.vilnius.lm.lt
Telefonas:	(0 5) 272 2710

2. Asmens duomenų apsaugos pareigūno kontaktai:

Įmonės pavadinimas:	Vilniaus lopšelis-darželis „Drugelis“
Adresas:	Rinktinės g. 28A, LT-09315 Vilnius
Juridinio asmens kodas:	190017071
El. paštas:	dap@drugelis.vilnius.lm.lt
Telefonas:	(8 5) 272 2707

3. Tvarkomų asmens duomenų kategorijos.

Smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir apsaugos priemonių įgyvendinimo tikslais gali būti tvarkomi šie asmens duomenys:

- Tapatybės duomenys: vardas, pavardė, gimimo data.
- Kontaktiniai duomenys: gyvenamosios vietos adresas, telefono numeris, el. paštas.
- Informacija apie smurto atvejį: pranešimai apie smurtą, įvykio aplinkybės, nukentėjusiojo ar liudytojų pateikta informacija.
- Teisiniai duomenys: informacija apie kreipimąsi į teisėsaugą, teismo sprendimai dėl apsaugos orderio ar kitų priemonių.

4. Asmens duomenų tvarkymo tikslas ir teisinis pagrindas.

Asmens duomenys tvarkomi siekiant:

- Užtikrinti apsaugą nuo smurto artimoje aplinkoje ir suteikti pagalbą nukentėjusiems asmenims.
- Vykdyti teisės aktų nustatytas pareigas smurto prevencijos srityje.
- Užtikrinti bendradarbiavimą su teisėsaugos ir socialinės pagalbos institucijomis.

5. Duomenų tvarkymas grindžiamas:

- Teisiniu įsipareigojimu (BDAR 6 str. 1 d. c punktas) – institucijos privalo užtikrinti smurto aukų apsaugą pagal įstatymus.
- Viešuoju interesu (BDAR 6 str. 1 d. e punktas) – duomenys tvarkomi siekiant užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms ir užtikrinti viešąjį saugumą.
- Gyvybinių interesų apsauga (BDAR 6 str. 1 d. d punktas) – kai būtina skubi pagalba nukentėjusiam asmeniui.

6. Asmens duomenų gavėjai.

Asmens duomenys gali būti teikiami šiems subjektams:

- Policijai ir kitoms teisėsaugos institucijoms – tyrimų ir teismo sprendimų vykdymui.
- Socialinės pagalbos ir sveikatos priežiūros įstaigoms – pagalbos suteikimui.
- Teismams ir prokuratūrai – kai duomenys būtini teisminiams procesams.

7. Duomenų saugojimo terminas

Asmens duomenys saugomi ne ilgiau, nei būtina tikslams pasiekti, vadovaujantis teisės aktų reikalavimais:

- Smurto prevencijos dokumentai – ne trumpiau kaip **5 metus** po įvykio registracijos.
- Sveikatos ir teisiniai duomenys – pagal specialiųjų teisės aktų reikalavimus.

8. Duomenų subjekto teisės.

Asmuo turi teisę:

- Susipažinti su savo tvarkomais duomenimis ir gauti jų kopiją.
- Reikalauti ištaisyti netikslius ar klaidingus duomenis.
- Prašyti duomenų ištrynimo, jei jie nebėra būtini.
- Apriboti duomenų tvarkymą tam tikromis aplinkybėmis.

